

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 20ής Νοεμβρίου 2003*

Στην υπόθεση C-307/01,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του VAT and Duties Tribunal, London (Ηνωμένο Βασίλειο), προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Peter d'Ambrumenil,

Dispute Resolution Services Ltd

και

Commissioners of Customs & Excise,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49),

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas (εισηγητή), προεδρεύοντα του πέμπτου τμήματος, D. A. O. Edward και A. La Pergola, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl
γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- οι P. d'Ambrumenil και Dispute Resolution Services Ltd, εκπροσωπούμενοι από τον P. d'Ambrumenil, επικουρούμενο από τον M. Conlon, QC,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από τον N. Paines, QC,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον R. Lyal,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των P. d'Ambrumenil και Dispute Resolution Services Ltd, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 20ής Νοεμβρίου 2002,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελία που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 30ής Ιανουαρίου 2003,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 6ης Ιουνίου 2001, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Αυγούστου 2001, το VAT and Duties Tribunal, London, υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49, στο εξής: έκτη οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, του P. d'Ambrumenil, ο οποίος είναι ιατρός, και της εταιρίας Dispute Resolution Services Ltd (στο εξής: DRS) και, αφετέρου, των Commissioners of Customs & Excise, αρμόδιας αρχής στο Ηνωμένο Βασίλειο στον τομέα του φόρου προστιθεμένης αξίας (στο εξής: ΦΠΑ), σχετικά με τη φορολογική μεταχείριση, όσον αφορά τον εν λόγω φόρο, των διαφόρων υπηρεσιών που παρέχονται είτε από κοινού από τους δύο πρώτους είτε από έναν από αυτούς.

Το νομικό πλαίσιο

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 1, της έκτης οδηγίας, στον ΦΠΑ υπόκεινται «οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών, που πραγματοποιούνται εξ επαχθούς αιτίας στο εσωτερικό της χώρας υπό υποκειμένου στο φόρο, που ενεργεί υπό την ιδιότητά του αυτήν».

- 4 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της έκτης οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Θεωρείται ως “υποκείμενος στον φόρο” οποιοσδήποτε ασεύ, κατά τρόπο ανεξάρτητο και σε οποιονδήποτε τόπο, μία από τις οικονομικές δραστηριότητες που αναφέρονται στην παράγραφο 2, ανεξαρτήτως του επιδιωκόμενου σκοπού ή των αποτελεσμάτων της δραστηριότητας αυτής.

2. Οικονομικές δραστηριότητες, κατά την έννοια της παραγράφου 1, είναι όλες οι δραστηριότητες του παραγωγού, του εμπόρου ή του παρέχοντος υπηρεσίες, περιλαμβανομένων και των δραστηριοτήτων εξορύξεως, των γεωργικών δραστηριοτήτων καθώς και των δραστηριοτήτων των ελευθέρων επαγγελματιών η των εξομοιούμενων προς αυτά. Ως οικονομική δραστηριότητα θεωρείται επίσης η εκμετάλλευση ενσωμάτου η άυλου αγαθού, προς τον σκοπό αντλήσεως εσόδων διαρκούς χαρακτήρος.»

5 Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', της έκτης οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη άλλων κοινοτικών διατάξεων, τα κράτη μέλη απαλλάσσουν, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν ώστε να εξασφαλίζεται η ορθή και απλή εφαρμογή των προβλεπόμενων κατωτέρω απαλλαγών και να αποτρέπει κάθε ενδεχόμενη φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή και κατάχρηση:

[...]

β) τη νοσοκομειακή και ιατρική περίθαλψη, καθώς και τις στενά συνδεόμενες με αυτές πράξεις, οι οποίες παρέχονται από οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή υπό κοινωνικές συνθήκες παρεμφερείς προς τις ισχύουσες για τους οργανισμούς αυτούς, από νοσηλευτικά ιδρύματα, κέντρα ιατρικής περιθάλψεως και διάγνωσης, καθώς και από άλλα ιδρύματα της αυτής φύσεως, δεόντως αναγνωρισμένα·

γ) τις παροχές ιατρικής περιθάλψεως, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ασκήσεως ιατρικών και παραϊατρικών επαγγελμαμάτων, όπως καθορίζονται από το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.»

6 Στην απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2000, C-384/98, D. (Συλλογή 2000, σ. I-6795), το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας έχει την έννοια ότι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής οι ιατρικές υπηρεσίες που συνίστανται όχι στην περίθαλψη ανθρώπων, με διάγνωση και θεραπεία ασθένειας ή κάθε άλλης ανωμαλίας της υγείας, αλλά στην απόδειξη, μέσω βιολογικών αναλύσεων, της γενετικής συγγένειας ατόμων.

Η εθνική ρύθμιση

- 7 Σύμφωνα με το άρθρο 9, ομάδα 7, σημείο 1, στοιχείο (α), του Value Added Tax Act 1994 (νόμου περί φόρου προστιθεμένης αξίας, στο εξής: VATA 1994), σε συνδυασμό με το άρθρο 31 του ίδιου νόμου, οι υπηρεσίες που παρέχονται από πρόσωπο εγγεγραμμένο στο μητρώο των ιατρών απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ.
- 8 Η σχετική με το άρθρο αυτό ερμηνευτική σημείωση 2 προβλέπει τα εξής:

«Το [απόσπασμα υπό στοιχείο (α)] του σημείου 1 περιλαμβάνει τις παροχές υπηρεσιών οι οποίες πραγματοποιούνται από πρόσωπο που δεν είναι εγγεγραμμένο σε κανένα από τα μητρώα [...] που προσδιορίζονται στο [ως άνω απόσπασμα] όταν οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται εξ ολοκλήρου ή εποπτεύονται άμεσα από πρόσωπο που είναι εγγεγραμμένο σε ένα από τα ως άνω μητρώα.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 9 Ο πρώτος προσφεύγων της κύριας δίκης, P. d'Ambrumenil, είναι πτυχιούχος ιατρικής από το 1975. Αφού εργάσθηκε στο National Health Service (εθνικό σύστημα υγείας) ως γενικός ιατρός από το 1978 έως το 1987, συνέχισε να ασκεί το επάγγελμα του ιατρού, ως ελεύθερος επαγγελματίας, στο ιδιωτικό του ιατρείο. Στο πλαίσιο των επαγγελματιών δραστηριοτήτων του, ο P. d'Ambrumenil διορίστηκε ως πραγματογνώμων ιατρός από διάφορα δικαστήρια και σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, ιατρικά σφάλματα, σωματικές βλάβες και πειθαρχικές διαδικασίες. Ο P. d'Ambrumenil ασκεί επίσης επαγγελματική δραστηριότητα ως διαιτητής και διαμεσολαβητής.

- 10 Η δεύτερη προσφεύγουσα της κύριας δίκης, DRS, είναι μια εταιρία συσταθείσα από τον P. d'Ambrumenil το 1994. Ένα σημαντικό μέρος των επαγγελματικών δραστηριοτήτων του P. d'Ambrumenil, ο οποίος έπαυσε το 1997 να ασκεί την ιατρική στο ιδιωτικό του ιατρείο, πραγματοποιείται στο εξής εντός του πλαισίου της DRS. Οι σχετικές δραστηριότητες συνίστανται στην παροχή υπηρεσιών που απαιτούν ειδικές γνώσεις τόσο στον τομέα της νομικής όσο και στον τομέα της ιατρικής, ιδίως δε υπηρεσιών διαιτησίας και διαμεσολαβήσεως.
- 11 Με απόφαση που κοινοποιήθηκε στον P. d'Ambrumenil στις 29 Σεπτεμβρίου 1997, οι Commissioners of Customs & Excise έκριναν ότι πολλές από τις υπηρεσίες που παρέχονται είτε από κοινού από τους δύο προσφεύγοντες της κύριας δίκης είτε από έναν από αυτούς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 9, ομάδα 7, σημείο 1, του VATA 1994 και, επομένως, απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ.
- 12 Ο P. d'Ambrumenil άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του VAT and Duties Tribunal, London, το οποίο διέταξε την προσεπίκληση της DRS ως αναγκαίου ομοδίκου. Με παρεμπίπτουσα απόφαση της 16ης Μαρτίου 1999, το εν λόγω δικαστήριο πρότεινε την υποβολή στο Δικαστήριο ενός προδικαστικού ερωτήματος ως προς την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στην απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας, λαμβανομένων υπόψη των επιχειρημάτων που είχαν προβάλει ενώπιόν του οι διάδικοι. Αργότερα, ανεστάλη η υποβολή του ως άνω ερωτήματος στο Δικαστήριο, εν αναμονή της εκδόσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως D. του Δικαστηρίου.
- 13 Από την απόφαση περί παραπομπής, ειδικότερα δε από την παρεμπίπτουσα απόφαση που έχει επισυναφθεί σ' αυτήν, προκύπτει ότι οι διάδικοι της κύριας δίκης συμφωνούν ότι ορισμένες παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν από τον P. d'Ambrumenil, επ' ονόματι του ίδιου ή επ' ονόματι της DRS, υπόκεινται στον ΦΠΑ. Ωστόσο, όσον αφορά άλλες παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται από τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι τελευταίοι αμφισβητούν τον ισχυρισμό των Commissioners of Customs & Excise, οι οποίοι χαρακτηρίζουν τις εν λόγω υπηρεσίες ως «παροχές ιατρικής περιθάλψεως» κατά την έννοια του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Κατά τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι τελευταίες αυτές παροχές υπηρεσιών, μολονότι προϋποθέτουν την κατοχή ειδικών ιατρικών γνώσεων, δεν καλύπτονται από την προβλεπόμενη στην εν λόγω διάταξη απαλλαγή, η οποία αφορά μόνον τις ιατρικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στη διάγνωση, στην αντιμετώπιση και, αν είναι δυνατόν, στην ίαση μιας ασθένειας ή ενός προβλήματος υγείας.

- 14 Στην παρεμπιπτούσα απόφασή του, το VAT and Duties Tribunal εξέφρασε θετική γνώμη για τη θέση που υποστήριξαν οι Commissioners of Customs & Excise, σύμφωνα με την οποία οι επίμαχες στην κύρια δίκη παροχές υπηρεσιών είναι παροχές υπηρεσιών που απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ βάσει του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Ωστόσο, το VAT and Duties Tribunal έκρινε ότι, παρά την παρασχεθείσα με την προπαρατεθείσα απόφαση D. αποσαφήνιση του ζητήματος αν οι παροχές υπηρεσιών ενός ιατρού ο οποίος προβαίνει σε εξέταση σχετικά με αναγνώριση πατρότητας και καταρτίζει σχετική έκθεση υπόκεινται στον ΦΠΑ, η ερμηνεία του Δικαστηρίου εξακολουθεί να είναι αναγκαία προκειμένου να καταστεί δυνατή η έκδοση αποφάσεως ως προς τη φορολογική μεταχείριση των παροχών υπηρεσιών που είναι επίμαχες στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 15 Υπό τις συνθήκες αυτές, το VAT and Duties Tribunal, London, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της [έκτης] οδηγίας την έννοια ότι καλύπτει τις ακόλουθες δραστηριότητες, όταν ασκούνται στο πλαίσιο της ασκήσεως ιατρικού επαγγέλματος όπως προσδιορίζεται από το κράτος μέλος:

- α) διενέργεια ιατρικών εξετάσεων σε ιδιώτες για εργοδότες ή ασφαλιστικές εταιρίες,
- β) λήψη αίματος ή άλλων σωματικών δειγμάτων για την ανίχνευση της παρουσίας ιών, λοιμώξεων ή άλλων ασθενειών για λογαριασμό εργοδοτών ή ασφαλιστών,
- γ) πιστοποίηση ικανότητας όσον αφορά την κατάσταση της υγείας, όπως, παραδείγματος χάριν, ικανότητας για πραγματοποίηση ταξιδιού,

δ) έκδοση πιστοποιητικών όσον αφορά την κατάσταση της υγείας προσώπου για σκοπούς όπως η λήψη συντάξεως πολέμου,

ε) ιατρικές εξετάσεις που γίνονται με σκοπό την κατάρτιση ειδικής ιατρικής γνωματεύσεως αφορώσας ζητήματα ευθύνης και τον προσδιορισμό των ζημιών για ιδιώτες που προτίθενται να ασκήσουν αγωγή λόγω σωματικών βλαβών,

στ) η κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων

i) κατόπιν των εξετάσεων που αναφέρονται ανωτέρω υπό (ε) και

ii) στηριζομένων σε ιατρικές σημειώσεις, χωρίς, όμως, να διενεργηθεί ιατρική εξέταση,

ζ) ιατρικές εξετάσεις που διενεργούνται με σκοπό την κατάρτιση ειδικής ιατρικής γνωματεύσεως, σχετικής με επαγγελματική αμέλεια ιατρού, για ιδιώτες που προτίθενται να προσφύγουν στη δικαιοσύνη, και

η) η κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων

i) κατόπιν των εξετάσεων που αναφέρονται ανωτέρω υπό (ζ) και

- ii) στηριζομένων σε ιατρικές σημειώσεις, χωρίς, όμως, να διενεργηθεί ιατρική εξέταση;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 16 Με το προδικαστικό ερώτημα, το VAT and Duties Tribunal ζητεί από το Δικαστήριο να του παράσχει κριτήρια ερμηνείας του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας που να καθιστούν δυνατό τον προσδιορισμό της φορολογικής μεταχειρίσεως, όσον αφορά τον ΦΠΑ, διαφόρων παροχών υπηρεσιών που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο επιθυμεί να πληροφορηθεί αν η απαλλαγή που προβλέπεται από την ως άνω διάταξη εφαρμόζεται επί των διαφόρων δραστηριοτήτων που περιγράφονται στο προδικαστικό ερώτημα.

Παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

- 17 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι οι παροχές υπηρεσιών που περιγράφονται στο προδικαστικό ερώτημα δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής από τον ΦΠΑ που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Η απάντηση αυτή προκύπτει σαφώς από την απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988, 353/85, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1988, σ. 817), και από την προπαρατεθείσα απόφαση D.
- 18 Κατά τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε, στην προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, ότι η έκφραση «ιατρική περίθαλψη [soins à la personne]» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας έχει διαφορετική σημασία και στενότερο περιεχόμενο από την έκφραση «ιατρική περίθαλψη [soins médicaux]» που χρησιμοποιείται στην ίδια παράγραφο, στοιχείο β'. Συγκεκριμένα, έστω και αν, στην αγγλική γλωσσική απόδοση της έκτης οδηγίας, η έκφραση «medical care» χρησιμοποιείται τόσο στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο β', όσο και στην ίδια

παράγραφο, στοιχείο γ', το Δικαστήριο απέρριψε την αντλούμενη από το γεγονός αυτό επιχειρηματολογία που προέβαλε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη παραλληλισμού μεταξύ του περιεχομένου των απαλλαγών που προβλέπονται στις δύο αυτές διατάξεις.

19 Επιπλέον, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υπενθυμίζουν ότι, στην προπαρατεθείσα απόφαση D., το Δικαστήριο έκρινε ότι οι ιατρικές υπηρεσίες που συνίστανται όχι στην περίθαλψη ανθρώπων, με διάγνωση και θεραπεία ασθένειας ή κάθε άλλης ανωμαλίας της υγείας, αλλά στην απόδειξη, μέσω βιολογικών αναλύσεων, της γενετικής συγγένειας ατόμων, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας.

20 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ισχυρίζονται επίσης ότι, στην απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2001, C-76/99, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 2001, σ. I-249), το Δικαστήριο απέδωσε καθοριστική σημασία στον θεραπευτικό σκοπό για τον οποίο είχαν παρασχεθεί από τα εργαστήρια οι επίδικες υπηρεσίες.

21 Κατά τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι όροι της υπό εξέταση απαλλαγής απαιτούν, πρώτον, να παρέχονται οι υπηρεσίες στο πλαίσιο της ασκήσεως ιατρικών και παραϊατρικών επαγγελμάτων και, δεύτερον, οι εν λόγω υπηρεσίες να περιλαμβάνουν ιατρική περίθαλψη. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν αμφισβητείται ότι η πρώτη απαίτηση πληρούται. Πράγματι, οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται από τον P. d'Ambrumenil υπό την ιδιότητα του ιατρού. Ωστόσο, η δεύτερη απαίτηση δεν πληρούται, καθόσον οι ως άνω υπηρεσίες δεν περιλαμβάνουν παροχή ιατρικής περιθάλψεως.

22 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης επισημαίνουν ότι, εάν η έκφραση «ιατρική περίθαλψη» έπρεπε να ερμηνευθεί ως αναφερόμενη σε όλες τις υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο της ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος, η δεύτερη απαίτηση δεν θα είχε πλέον λόγο υπάρξεως. Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας θα έπρεπε τότε να απαλλάσσει από τον ΦΠΑ «τις παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται από τους ιατρούς στο πλαίσιο του επαγγέλματός τους». Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης επισύρουν την προσοχή του Δικαστηρίου στο γεγονός ότι η διατύπωση της ως άνω διατάξεως είναι

διαφορετική από εκείνη της διατάξεως της ίδιας παραγράφου, στοιχείο ε', βάσει της οποίας απαλλάσσονται «οι παροχές υπηρεσιών, οι οποίες πραγματοποιούνται από τους οδοντοτεχνίτες στο πλαίσιο του επαγγέλματός τους».

- 23 Η έκφραση «ιατρική περίθαλψη» αναφέρεται κατ' ανάγκη σε μια δραστηριότητα που αποσκοπεί στην προστασία της ανθρώπινης υγείας και περιλαμβάνει παροχή φροντίδας σε έναν ασθενή, πράγμα που είναι σύμφωνο με μια τεολογική ερμηνεία του άρθρου 13, Α, της έκτης οδηγίας. Η απαλλαγή αποσκοπεί στη διευκόλυνση της προστασίας της ανθρώπινης υγείας, πράγμα που περιλαμβάνει τη διάγνωση και τις εξετάσεις που πραγματοποιούνται με σκοπό να προσδιοριστεί αν ένα πρόσωπο υποφέρει από μια ασθένεια και να συντελεστεί, αν είναι δυνατόν, η ίαση της ασθένειας αυτής, αλλά δεν περιλαμβάνει τη διάγνωση και τις εξετάσεις που πραγματοποιούνται με άλλους σκοπούς, όπως είναι εκείνος του προσδιορισμού των ασφαλιστρών που πρέπει να καταβληθούν στο πλαίσιο συμβάσεως ασφαλίσεως.
- 24 Οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι καμία από τις υπηρεσίες που περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής δεν παρέχεται με σκοπό την προστασία της υγείας ενός ανθρώπου, τη θεραπεία του ή την καταπολέμηση οιασδήποτε προβλήματος υγείας.
- 25 Οι ιατρικές εξετάσεις και η λήψη αίματος ή άλλων σωματικών δειγμάτων για την ανίχνευση της παρουσίας ιών, λοιμώξεων ή άλλων ασθενειών κατόπιν αιτήσεως των εργοδοτών ή ασφαλιστικών εταιριών δεν έχουν θεραπευτικό σκοπό. Οι ως άνω ενέργειες αποσκοπούν στο να προσδιοριστεί αν ένα πρόσωπο είναι ικανό να εργαστεί ή στο να προσδιοριστεί το ποσό που πρέπει να καταβληθεί δυνάμει συμβάσεως ασφαλίσεως.
- 26 Επιπλέον, οι εξετάσεις που πραγματοποιούνται προκειμένου να καταρτιστεί ένα πιστοποιητικό ικανότητας δεν αποσκοπούν στην ίαση οιασδήποτε προβλήματος υγείας, αλλά απλώς στο να προσδιοριστεί αν το πρόσωπο που εξετάστηκε είναι ικανό να ταξιδέψει. Ομοίως, η έκδοση πιστοποιητικού όσον αφορά την κατάσταση της υγείας προσώπου με σκοπό τη χορήγηση συντάξεως πολέμου έχει απλώς ως σκοπό τον προσδιορισμό του αν το πρόσωπο αυτό δικαιούται να λάβει μια τέτοια σύνταξη.

27 Επιπλέον, κατά τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, οι ιατρικές εξετάσεις που διενεργούνται και οι εκθέσεις που καταρτίζονται με σκοπό την άσκηση αγωγής ενώπιον δικαστηρίου δεν μπορεί να θεωρηθούν ότι συνιστούν «ιατρική περιθάλψη». Ο σκοπός των ως άνω ενεργειών συνίσταται στον προσδιορισμό του ποσού της αποζημίωσης την οποία μπορεί, ενδεχομένως, να αξιώσει ο ενδιαφερόμενος.

28 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου εκτιμά ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή επί των παροχών υπηρεσιών που περιγράφονται στο προδικαστικό ερώτημα, όταν αυτές έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως ιατρικού επαγγέλματος, όπως αυτό ορίζεται σε ένα κράτος μέλος.

29 Η ως άνω κυβέρνηση παρατηρεί ότι η παρούσα υπόθεση θέτει ζητήματα που είναι κοινά με εκείνα που τέθηκαν στο πλαίσιο της υποθέσεως Unterpertinger (C-212/01). Όλες οι υπηρεσίες που είναι επίμαχες στις δύο αυτές υποθέσεις παρέχονται από πρόσωπα τα οποία διαθέτουν ειδικές γνώσεις στον τομέα της ιατρικής και αποσκοπούν στην παροχή γνωμοδοτήσεως ως προς την κατάσταση της υγείας ενός προσώπου. Η διαφορά μεταξύ της παρούσας υποθέσεως και της προπαρατεθείσας υποθέσεως Unterpertinger έγκειται στο ότι η πρώτη δεν αφορά τις υπηρεσίες πραγματογνώμονα ο οποίος διορίστηκε από δικαστήριο.

30 Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, οι δραστηριότητες που αποτελούν αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος περιλαμβάνουν καθήκοντα που ανήκουν στον πυρήνα του ιατρικού επαγγέλματος, όπως είναι η διενέργεια ιατρικής εξετάσεως για τον προσδιορισμό της καταστάσεως της υγείας ενός προσώπου, πράγμα που προϋποθέτει, στην πραγματικότητα, τη διεξαγωγή ιατρικής διαγνώσεως. Τα ως άνω καθήκοντα εμπίπτουν πλήρως στο πεδίο εφαρμογής της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Όπως ακριβώς στην προπαρατεθείσα υπόθεση Unterpertinger, το ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο αφορά το ζήτημα αν το συμπέρασμα αυτό ποικίλλει είτε ανάλογα με τον σκοπό της διαγνώσεως και/ή της εξετάσεως που ζητήθηκαν, είτε ανάλογα με την ταυτότητα του προσώπου το οποίο ζήτησε τη διεξαγωγή τους. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προβάλλει ότι δεν μπορεί να γίνει ευλόγως διάκριση βάσει του ενός ή του άλλου από τα κριτήρια αυτά.

- 31 Η ως άνω κυβέρνηση επισημαίνει ότι, στις σκέψεις 21 και 23 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Γαλλίας, το Δικαστήριο έκρινε ότι, καίτοι οι απαλλαγές από τον ΦΠΑ πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικά, το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο β', της έκτης οδηγίας δεν πρέπει να ερμηνευθεί κατά τρόπο υπερβολικά στενό, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού της εν λόγω απαλλαγής, που συνίσταται στη διασφάλιση του ότι το αυξημένο κόστος που θα είχε η ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη, αν υπέκειτο στον ΦΠΑ, δεν θα την καθιστούσε απρόσιτη. Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η απαλλαγή που προβλέπεται στην ίδια παράγραφο, στοιχείο γ', στηρίζεται σε παρεμφερή σκοπό.
- 32 Επιπλέον, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζει ότι η ερμηνεία της εκφράσεως «ιατρική περίθαλψη» πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός ότι οι δραστηριότητες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο της ασκήσεως των ιατρικών και παραϊατρικών επαγγελμάτων είναι ποικιλόμορφες και υπερβαίνουν την απλή θεραπεία ασθενών. Συναφώς, ενδείκνυται να γίνει παραπομπή στην περιγραφή των καθηκόντων του ιατρικού επαγγέλματος που απορρέει από την οδηγία 93/16/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, για τη διευκόλυνση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ιατρών και της αμοιβαίας αναγνώρισης των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων τους (ΕΕ L 165, σ. 1). Με την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, C-349/96, CPP (Συλλογή 1999, σ. I-973, σκέψη 18), το Δικαστήριο έκρινε ότι η ερμηνεία των όρων που χρησιμοποιούνται στην έκτη οδηγία μπορεί να λαμβάνει υπόψη τη σημασία των εν λόγω όρων σε άλλες κοινοτικές οδηγίες. Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η έννοια της «ιατρικής περιθαλψέως» κατά το πνεύμα της έκτης οδηγίας πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να περιλαμβάνει την παροχή συμβουλών όπως αυτές που αφορά η οδηγία 93/16.
- 33 Κατά την ως άνω κυβέρνηση, μεταξύ της ιατρικής θεραπείας υπό στενή έννοια και της παροχής γενικών συμβουλών ως προς την υγεία, υφίσταται μια σειρά δραστηριοτήτων οι οποίες συνδέονται στενά με την άσκηση του ιατρικού επαγγέλματος, αλλά οι οποίες δεν αφορούν ευθέως τη θεραπεία ασθενειών που έχουν διαγνωσθεί. Οι εν λόγω δραστηριότητες περιλαμβάνουν, π.χ., ενέργειες προληπτικής ιατρικής, όπως είναι ο εμβολιασμός και η ανοσοποίηση, διάφορες μορφές ιατρικών παρεμβάσεων που συνδέονται με τη γονιμότητα του ανθρώπου και με τη μαιευτική, καθώς και την αισθητική χειρουργική.

34 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνει ότι, όπως προκύπτει από την οδηγία 93/16, μια σημαντική πτυχή της προλήψεως των ασθενειών και της γενικής προστασίας της υγείας είναι η διενέργεια περιοδικών εξετάσεων των ανθρώπων, προκειμένου να ανιχνευθούν τα πρώτα δείγματα μιας ασθένειας ή να επιβεβαιωθεί η απουσία τους. Το καθεστώς του ΦΠΑ που εφαρμόζεται σε τέτοιες εξετάσεις δεν μπορεί, ευλόγως, να ποικίλλει σε συνάρτηση με το αποτέλεσμα των εν λόγω εξετάσεων και αναλόγως του αν αυτές οδηγούν σε μια ιατρική θεραπεία υπό στενή έννοια. Επιπλέον, η αύξηση του κόστους των ως άνω εξετάσεων λόγω της υπαγωγής τους στον ΦΠΑ αντίκειται προς τον σκοπό στον οποίο αναφέρεται το Δικαστήριο στη σκέψη 23 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Γαλλίας.

35 Εξάλλου, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου εξετάζει τη λυσιτέλεια, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα, ορισμένων αποφάσεων του Δικαστηρίου τις οποίες επικαλέστησαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Η ως άνω Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου δεν αφορούσε υπηρεσίες, αλλά αφορούσε το ζήτημα αν η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας καλύπτει την παράδοση αγαθών. Επιπλέον, η περιλαμβανόμενη στη σκέψη 33 της εν λόγω αποφάσεως περιγραφή των παροχών υπηρεσιών των ιατρών οι οποίες απαλλάσσονται δυνάμει του ως άνω άρθρου δεν έχει εξαντλητικό χαρακτήρα. Το Δικαστήριο, αναφερόμενο στις υπηρεσίες που παρέχονται εκτός νοσοκομείου και στο πλαίσιο σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ του ιατρού και του ασθενούς, δεν είχε την πρόθεση να αποκλείσει από το ευεργέτημα της απαλλαγής τις ιατρικές επισκέψεις που χρεώνονται σε ένα νοσοκομείο από εξωτερικό ιατρό ο οποίος παρέσχε υπηρεσίες στο εν λόγω νοσοκομείο. Επιπλέον, η ύπαρξη ιδιαίτερης εμπιστοσύνης μεταξύ του ιατρού και του ασθενούς δεν μπορεί να συνιστά κριτήριο εφαρμογής της απαλλαγής.

36 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου τονίζει ότι η απόφαση της 24ης Μαΐου 1988, 122/87, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1988, σ. 2685), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας δεν περιλαμβάνει τις κτηνιατρικές θεραπείες, δεν αποφαίνεται επί του πεδίου εφαρμογής του εν λόγω άρθρου όσον αφορά την υγεία των ανθρώπων. Η απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1997, C-145/96, Von Hoffmann (Συλλογή 1997, σ. I-4857), η οποία αφορούσε την υπαγωγή στον ΦΠΑ των παροχών υπηρεσιών ενός διαιτητή, θέτει ζητήματα εντελώς διαφορετικά από εκείνο που τίθεται στην παρούσα υπόθεση.

- 37 Όσον αφορά την προπαρατεθείσα απόφαση D., η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου ισχυρίζεται ότι πρόθεση του Δικαστηρίου ήταν να υπογραμμίσει ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας αφορά τις ιατρικές δραστηριότητες στον τομέα της υγείας των ανθρώπων και ότι η παροχή υπηρεσιών που ήταν επίμαχη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η ως άνω απόφαση δεν είχε καμία σχέση με την υγεία των ανθρώπων. Η διατύπωση που χρησιμοποιείται στη σκέψη 18 της εν λόγω αποφάσεως θα μπορούσε να αποκλείσει από την προβλεπόμενη στην εν λόγω διάταξη απαλλαγή ορισμένες υπηρεσίες που παρέχονται επί καθημερινής βάσεως από ιατρούς ή από μέλη των παραϊατρικών επαγγελμάτων. Ωστόσο, η εν λόγω κυβέρνηση θεωρεί ότι είναι λίαν απίθανο να επιθυμούσε το Δικαστήριο να αποκλείσει από την απαλλαγή δραστηριότητες όπως ο εμβολιασμός ή τα καθήκοντα που συνίστανται στην παροχή συμβουλών σχετικά με την πρόληψη των ασθενειών και την προστασία της υγείας, που αναφέρονται στο προοίμιο της οδηγίας 93/16.
- 38 Εν πάση περιπτώσει, η ως άνω κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι δραστηριότητες που είναι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης — σε αντίθεση με εκείνες που ήσαν επίμαχες στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση D. — αφορούν τη διάγνωση ασθενειών ή ανωμαλιών της υγείας. Η σκέψη 18 της ως άνω αποφάσεως επιβεβαιώνει ότι η ιατρική διάγνωση καλύπτεται από την απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας.
- 39 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προβάλλει ότι όλες οι δραστηριότητες που περιγράφονται στην απόφαση περί παραπομπής περιλαμβάνουν ιατρική διάγνωση η οποία καταρτίζεται προκειμένου να ανακοινωθεί σε τρίτο, όπως είναι ένας εργοδότης ή μια ασφαλιστική εταιρία, κατόπιν αιτήσεως είτε του τρίτου είτε του ίδιου του ασθενούς. Επιπλέον, το προδικαστικό ερώτημα διευκρινίζει ότι ορισμένες δραστηριότητες δεν περιλαμβάνουν σωματική εξέταση του ασθενούς, αλλά μόνον τη μελέτη ιατρικών σημειώσεων. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προβάλλει ότι η απαλλαγή πρέπει να καλύπτει τη χρησιμοποίηση των ειδικών γνώσεων στον τομέα της ιατρικής σε όλες τις περιπτώσεις, καθόσον η προετοιμασία της εκθέσεως που περιέχει τη διάγνωση δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από την εξέταση του προσώπου ή των σχετικών με την κατάσταση της υγείας του σημειώσεων.
- 40 Επίσης, η ως άνω κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το κριτήριο των λόγων για τους οποίους ζητήθηκε μια διάγνωση δεν παρέχει τη δυνατότητα να πραγματοποιηθεί μια συνετή και εφικτή διάκριση μεταξύ των υπηρεσιών που απαλλάσσονται και εκείνων που δεν απαλλάσσονται. Θα ήταν σαφώς άδικο να ποικίλλει η φορολογική μεταχείριση σε

συνάρτηση είτε με τα αποτελέσματα της ιατρικής εξέτασης είτε με τον λόγο για τον οποίο ζητήθηκε η ως άνω εξέταση. Το να μην αποθαρρύνονται οι άνθρωποι να συμμετέχουν, π.χ., σε προγράμματα ανιχνεύσεως του καρκίνου ανταποκρίνεται στο γενικό συμφέρον. Η υπαγωγή τέτοιων παροχών υπηρεσιών στον ΦΠΑ με την αιτιολογία ότι το εξεταζόμενο πρόσωπο έχει καλή υγεία θα ήταν αντίθετη προς τον σκοπό της υπό εξέταση απαλλαγής.

41 Ομοίως, η ταυτότητα που προσώπου που ζητεί την παροχή υπηρεσιών δεν μπορεί, κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, να ασκεί επιρροή επί του φορολογικού καθεστώτος που εφαρμόζεται στην ιατρική περίθαλψη. Η ως άνω κυβέρνηση επισημαίνει ότι οι γονείς ζητούν συχνά να παρασχεθεί ιατρική περίθαλψη στα τέκνα τους και ότι εργοδότες διοργανώνουν την παροχή ιατρικών υπηρεσιών στο προσωπικό τους, ιδίως υπό τη μορφή ιατρικών επισκέψεων. Δεν υπάρχει λόγος να υπόκεινται οι εν λόγω υπηρεσίες στον ΦΠΑ, με την αιτιολογία ότι η παροχή τους ζητήθηκε από πρόσωπο άλλο από τον ασθενή. Επιπλέον, οποιαδήποτε διάκριση αυτού του είδους θα μπορούσε εύκολα να καταστρατηγηθεί.

42 Επίσης, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου επισημαίνει το γεγονός ότι, καιτοι πολλές απαλλαγές που προβλέπονται στο άρθρο 13, Α και Β, της έκτης οδηγίας εξαρτώνται από την ταυτότητα του παρέχοντος αγαθά και υπηρεσίες ή του λήπτη αυτών, καμία προϋπόθεση σχετικά με την ταυτότητα του λήπτη της υπηρεσίας δεν έχει προβλεφθεί στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της ως άνω οδηγίας. Κατά το παρελθόν, το Δικαστήριο έχει αποκλείσει την επιβολή περιορισμών σχετικά με την ταυτότητα του παρέχοντος μια υπηρεσία η οποία απαλλάσσεται ή του λήπτη αυτής όταν οι σχετικές διατάξεις περί απαλλαγής δεν προβλέπουν τέτοιους περιορισμούς (αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1993, C-281/91, Muys' en De Winter's Bouw- en Aannemingsbedrijf, Συλλογή 1993, σ. I-5405, σκέψη 13, και της 5ης Ιουνίου 1997, C-2/95, SDC, Συλλογή 1997, σ. I-3017, σκέψη 32).

43 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου παρατηρεί ότι η πραγματική φύση μιας παροχής υπηρεσιών που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας δεν μεταβάλλεται σε συνάρτηση με το πρόσωπο που ζητεί την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών. Κατά την ως άνω κυβέρνηση, το να υποστηριχθεί ότι η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται μόνον στις υπηρεσίες των οποίων ο ίδιος ο ασθενής ζητεί την παροχή θα κατέληγε, κατά τη διατύπωση που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο στη σκέψη 56 της προπαρατεθείσας αποφάσεως SDC, στο να περιορίσει «την απαλλαγή κατά τρόπο που δεν στηρίζεται στο γράμμα της επίμαχης διατάξεως».

- 44 Η Επιτροπή συντάσσεται εν μέρει με τους ισχυρισμούς που προέβαλαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου οι Commissioners of Customs & Excise και εν μέρει με εκείνους που προέβαλαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης. Αφού υπενθύμισε τη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία των απαλλαγών που προβλέπονται στο άρθρο 13 της έκτης οδηγίας, ιδίως όσον αφορά το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η ταυτότητα του προσώπου που ζητεί την παροχή ιατρικής υπηρεσίας δεν είναι κρίσιμο στοιχείο για τον προσδιορισμό του φορολογικού καθεστώτος της εν λόγω παροχής υπηρεσιών. Αντιθέτως, η Επιτροπή αμφισβητεί τη σημασία που αποδίδουν οι Commissioners of Customs & Excise στη χρησιμοποίηση των ιατρικών γνώσεων. Η Επιτροπή θεωρεί, όπως και οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, ότι η έννοια της «ιατρικής περιθάλψεως» έχει στενότερο περιεχόμενο από εκείνη της ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος εν γένει. Για τον λόγο αυτό, η οδηγία 93/16 δεν βοηθά προκειμένου να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.
- 45 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι οι ιατροί δεν τυγχάνουν γενικής απαλλαγής από τον ΦΠΑ και ότι, κατ' αρχήν, υπόκεινται στον ΦΠΑ κατά τον ίδιο τρόπο με τους λοιπούς ελεύθερους επαγγελματίες οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της έκτης οδηγίας. Αντικείμενο απαλλαγής από τον ΦΠΑ αποτελούν μόνον οι «παροχές ιατρικής περιθάλψεως». Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το αιτούν δικαστήριο ορθώς εκθέτει, στην παρεμπόμπουσα απόφασή του της 16ης Μαρτίου 1999, ότι η «ιατρική περιθάλψη» είναι μια υπηρεσία που παρέχεται στο πλαίσιο «σχέσεως μεταξύ του ιατρού και του ασθενούς η οποία αφορά γενικώς τη σωματική και πνευματική υγεία του εν λόγω ασθενούς». Ο ορισμός αυτός ανταποκρίνεται στην έννοια του «θεραπευτικού σκοπού», στην οποία αναφέρεται το Δικαστήριο.
- 46 Υπό το πρίσμα των ως άνω κριτηρίων, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι ιατρικές εξετάσεις και η κατάρτιση εκθέσεων που αποσκοπούν στην εκτίμηση της καταστάσεως της υγείας ενός προσώπου το οποίο υπέστη, όπως υποστηρίζεται, σωματική βλάβη ή υπήρξε θύμα ιατρικού σφάλματος δεν συνιστούν παροχές ιατρικής περιθάλψεως, τουλάχιστον όταν ο παρέχων υπηρεσίες δεν είναι ο συνήθης ιατρός του ενδιαφερομένου. Οι ως άνω εξετάσεις αποσκοπούν στο να αποδειχθεί η προέλευση και η σοβαρότητα μιας βλάβης. Οι εξετάσεις αυτές δεν έχουν καμία άμεση σχέση με την ιατρική θεραπεία των τραυμάτων που προκλήθηκαν. Κατά συνέπεια, η φορολόγηση τέτοιων υπηρεσιών δεν θα είχε καμία αρνητική συνέπεια επί της προσβάσεως στην ιατρική περιθάλψη.

47 Κατά την Επιτροπή, οι ίδιες παρατηρήσεις ισχύουν για την έκδοση, π.χ., πιστοποιητικών ικανότητας για πραγματοποίηση ταξιδιού ή πιστοποιητικών σχετικά με την κατάσταση της υγείας προσώπου για σκοπούς όπως η λήψη συντάξεως πολέμου. Οι εν λόγω παροχές υπηρεσιών δεν έχουν καμία σχέση με τη θεραπεία μιας παθολογικής καταστάσεως ούτε, εξάλλου, με την παροχή συμβουλών στον τομέα της υγείας. Συναφώς, η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι Commissioners of Customs & Excise δέχθηκαν ότι η έκδοση πιστοποιητικών ορισμένου τύπου αποτελεί παροχή υπηρεσιών που υπόκειται στον ΦΠΑ.

48 Ωστόσο, η Επιτροπή δέχεται ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, πιστοποιητικά ικανότητας για πραγματοποίηση ταξιδιού ή για εξάσκηση ενός αθλήματος εκδίδονται από τον συνήθη ιατρό του ενδιαφερομένου, στο πλαίσιο μιας συνηθισμένης επισκέψεως στον ιατρό, ενός περιοδικού ιατρικού ελέγχου ή ιατρικής περιθάλψεως που παρέχεται τακτικά στον ενδιαφερόμενο. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή προβάλει ότι η έκδοση ιατρικού πιστοποιητικού πρέπει να θεωρηθεί ως καθαρά συμπληρωματική σε σχέση με τον κύριο σκοπό της παρεχόμενης υπηρεσίας, ο οποίος συνίσταται στην παροχή περιθάλψεως στον ασθενή. Μολονότι οι δραστηριότητες του P. d'Ambrumenil, όπως εκτίθενται στην απόφαση περί παραπομπής, δεν φαίνεται να πληρούν τις ως άνω προϋποθέσεις, στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει αυτά τα πραγματικά στοιχεία.

49 Όσον αφορά τις ιατρικές εξετάσεις, τη λήψη αίματος και τη λήψη σωματικών δειγμάτων που πραγματοποιούνται κατόπιν αιτήσεως εργοδοτών ή ασφαλιστικών εταιριών, η Επιτροπή προβάλει ότι οι παροχές υπηρεσιών αυτού του είδους, οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων από τον εργοδότη ή από την ασφαλιστική εταιρία, πρέπει να θεωρείται ότι υπόκεινται στον ΦΠΑ, ιδίως όταν πραγματοποιούνται από ιατρό τον οποίο υπέδειξαν οι ως άνω φορείς. Συγκεκριμένα, οι εν λόγω παροχές υπηρεσιών δεν αποσκοπούν στη βελτίωση της παρεχόμενης στον ενδιαφερόμενο περιθάλψεως και η υπαγωγή τους στον ΦΠΑ δεν εμποδίζει την πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη.

50 Αντιθέτως, αν ο ενδιαφερόμενος είναι ελεύθερος να προβεί στη διενέργεια των ως άνω εξετάσεων μέσω του δικού του ιατρού, η Επιτροπή δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω εξετάσεις αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της περιθάλψεως που του παρέχεται συνήθως.

- 51 Όσον αφορά τους περιοδικούς ιατρικούς ελέγχους που πραγματοποιούνται κατόπιν αιτήσεως ενός εργοδότη ή μιας ασφαλιστικής εταιρίας, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι εν λόγω έλεγχοι ευνοούν την ιατρική παρακολούθηση των ενδιαφερομένων. Επομένως, καίτοι οι έλεγχοι αυτοί πραγματοποιούνται προς το συμφέρον του εργοδότη ή της ασφαλιστικής εταιρίας, έχουν θεραπευτικό σκοπό και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Οι εν λόγω έλεγχοι, καθώς και η λήψη αίματος και άλλων σωματικών δειγμάτων που πραγματοποιείται επί ευκαιρία των ελέγχων αυτών, παρέχουν στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να συζητήσουν με τον ιατρό σχετικά με την κατάσταση της υγείας τους και να λάβουν τις συμβουλές που επιβάλλονται. Στο πλαίσιο αυτό, θεμελιώνεται μια σχέση μεταξύ του ιατρού και του ενδιαφερομένου, η οποία δεν υφίσταται κατ' ανάγκην στο πλαίσιο εξετάσεων των οποίων η διεξαγωγή ζητείται με μόνο σκοπό τον προσδιορισμό της ικανότητας προς εργασία ή την εκτίμηση ενός ασφαλιστικού κινδύνου που πρέπει να καλυφθεί.

Απάντηση του Δικαστηρίου

- 52 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι απαλλαγές του άρθρου 13 της έκτης οδηγίας πρέπει να ερμηνεύονται στενά, δεδομένου ότι συνιστούν παρεκκλίσεις από τη γενική αρχή σύμφωνα με την οποία ο ΦΠΑ επιβάλλεται σε κάθε παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιείται εξ επαχθούς αιτίας από υποκείμενο στον φόρο (βλ., μεταξύ άλλων, την προπαρατεθείσα απόφαση SDC, σκέψη 20, και την απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2002, C-141/00, Kügler, Συλλογή 2002, σ. I-6833, σκέψη 28). Οι εν λόγω απαλλαγές αποτελούν αυτοτελείς έννοιες του κοινοτικού δικαίου, οι οποίες σκοπούν στην αποφυγή των αποκλίσεων κατά την εφαρμογή του συστήματος του ΦΠΑ από ένα κράτος μέλος σε άλλο (προπαρατεθείσες αποφάσεις CPP, σκέψη 15, και Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 21).
- 53 Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας δεν απαλλάσσει από τον ΦΠΑ το σύνολο των παροχών υπηρεσιών που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο της ασκήσεως των ιατρικών και παραϊατρικών επαγγελματιών, αλλά μόνον τις «παροχές ιατρικής περιθάλψεως», πράγμα που συνιστά αυτοτελή έννοια του κοινοτικού δικαίου. Επομένως, οι παρο-

χές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ασκήσεως των ως άνω επαγγελματιών εξακολουθούν να υπόκεινται στον προβλεπόμενο από το άρθρο 2, σημείο 1, της έκτης οδηγίας γενικό κανόνα υπαγωγής στον ΦΠΑ, εάν δεν εμπίπτουν στην έννοια των «παροχών ιατρικής περιθάλψεως» ή εάν δεν αντιστοιχούν στους όρους οποιασδήποτε άλλης διατάξεως περί απαλλαγής που προβλέπεται από την εν λόγω οδηγία.

54 Συγκεκριμένα, έστω και αν άλλες παροχές υπηρεσιών που πραγματοποιούνται από ιατρούς ενδέχεται να έχουν επίσης χαρακτηριστικά δραστηριότητας γενικού συμφέροντος, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το άρθρο 13, Α, της έκτης οδηγίας δεν απαλλάσσει από τον ΦΠΑ όλες τις δραστηριότητες γενικού συμφέροντος, αλλά μόνον αυτές που απαριθμούνται και περιγράφονται κατά πολύ λεπτομερή τρόπο (αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 1998, C-149/97, Institute of the Motor Industry, Συλλογή 1998, σ. I-7053, σκέψη 18, και D., προπαρατεθείσα, σκέψη 20).

55 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου που αποσκοπεί στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας στο σύνολο των δραστηριοτήτων οι οποίες περιλαμβάνονται συνήθως στα καθήκοντα των ιατρών και στις οποίες αναφέρεται η οδηγία 93/16. Οι σκοποί που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία, η οποία αποσκοπεί στο να διευκολύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των ιατρών και την αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων, πιστοποιητικών και άλλων τίτλων τους, απαιτούν να περιγράφονται στην οδηγία αυτή οι δραστηριότητες των ιατρών κατά τρόπο ώστε να καλύπτεται το σύνολο των δραστηριοτήτων των ιατρών στα διάφορα κράτη μέλη, ενώ ο ορισμός των δραστηριοτήτων τις οποίες αφορά η ως άνω απαλλαγή, η οποία εισάγει εξαίρεση από την αρχή της υπαγωγής στον ΦΠΑ, επιδιώκει διαφορετικούς σκοπούς.

56 Επιπλέον, πρέπει να υπομνηστεί ότι το γεγονός ότι τα ίδια πρόσωπα μπορούν να παρέχουν συγχρόνως υπηρεσίες που απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ και υπηρεσίες που υπόκεινται στον ως άνω φόρο δεν συνιστά ανώμαλη κατάσταση στο πλαίσιο του συστήματος εκπτώσεως που θεσπίζει η έκτη οδηγία, καθόσον τα άρθρα 17, παράγραφος 5, και 19 της εν λόγω οδηγίας ρυθμίζουν ειδικά την περίπτωση αυτή.

- 57 Όσον αφορά την έννοια των «παροχών ιατρικής περιθάλψεως», το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει, στη σκέψη 18 της προπαρατεθείσας αποφάσεως D., και έχει επιβεβαιώσει, στη σκέψη 38 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Kügler, ότι η έννοια αυτή δεν μπορεί να ερμηνεύεται κατά τρόπο ώστε να περιλαμβάνει ιατρικές παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται με σκοπό διαφορετικό από εκείνο της διαγνώσεως, της περιθάλψεως και, στο μέτρο του δυνατού, της θεραπείας ασθενειών ή ανωμαλιών της υγείας.
- 58 Καίτοι από την ως άνω νομολογία προκύπτει ότι οι «παροχές ιατρικής περιθάλψεως» πρέπει να έχουν θεραπευτικό σκοπό, δεν συνάγεται κατ' ανάγκην ότι ο θεραπευτικός σκοπός μιας παροχής υπηρεσιών επιδέχεται ιδιαίτερα στενή ερμηνεία (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 23). Συγκεκριμένα, από τη σκέψη 40 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Kügler προκύπτει ότι οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται με σκοπό την πρόληψη μπορούν να τυγχάνουν φοροαπαλλαγής βάσει του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Ακόμη και στις περιπτώσεις που αποδεικνύεται ότι τα άτομα που υποβάλλονται σε ιατρικές εξετάσεις ή που αποτελούν αντικείμενο άλλων ιατρικών παρεμβάσεων προληπτικού χαρακτήρα δεν πάσχουν από καμία ασθένεια ή ανωμαλία της υγείας, το γεγονός ότι οι εν λόγω παροχές υπηρεσιών εμπίπτουν στην έννοια των «παροχών ιατρικής περιθάλψεως» είναι σύμφωνο με τον στόχο της μείωσης του κόστους της ιατρικής περιθάλψεως, ο οποίος είναι κοινός τόσο για την απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', της έκτης οδηγίας όσο και για την απαλλαγή που προβλέπεται στην ίδια παράγραφο, στοιχείο γ' (βλ. τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 23, και Kügler, σκέψη 29).
- 59 Αντιθέτως, οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται με σκοπό διαφορετικό από εκείνο της προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της διατήρησης ή της αποκαταστάσεως, της υγείας των ανθρώπων δεν μπορούν, κατά την ίδια νομολογία, να τύχουν της φοροαπαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού των ως άνω παροχών υπηρεσιών, η υπαγωγή των εν λόγω παροχών υπηρεσιών στον ΦΠΑ δεν αντιβαίνει στον στόχο να μειωθεί το κόστος της ιατρικής περιθάλψεως και να καταστεί η εν λόγω περίθαλψη πιο προσιτή στους ιδιώτες.
- 60 Όπως ορθώς επισήμανε η γενική εισαγγελέας στα σημεία 66 έως 68 των προτάσεών της, κρίσιμο στοιχείο για να προσδιοριστεί αν παροχή ιατρικών υπηρεσιών πρέπει να απαλλαγεί από τον ΦΠΑ είναι ο σκοπός της εν λόγω παροχής υπηρεσιών. Κατά

συνέπεια, εάν οι ιατρικές υπηρεσίες παρέχονται εντός πλαισίου από το οποίο προκύπτει ότι ο κύριος σκοπός της παροχής των ως άνω υπηρεσιών δεν είναι η προστασία, συμπεριλαμβανομένης της διατηρήσεως ή της αποκαταστάσεως, της υγείας, αλλά η παροχή γνωμοδοτήσεως που απαιτείται πριν από την έκδοση αποφάσεως η οποία παράγει έννομα αποτελέσματα, η απαλλαγή που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας δεν έχει εφαρμογή επί της ως άνω παροχής υπηρεσιών.

61 Συγκεκριμένα, όταν η παροχή υπηρεσιών συνίσταται στη διεξαγωγή ιατρικής πραγματογνωμοσύνης, καθίσταται φανερό ότι, μολονότι η ως άνω παροχή υπηρεσιών απαιτεί τις επαγγελματικές ικανότητες του παρέχοντος υπηρεσίες στον τομέα της ιατρικής και μπορεί να περιλαμβάνει την εκτέλεση εργασιών που είναι συνήθεις κατά την άσκηση του ιατρικού επαγγέλματος, όπως είναι η σωματική εξέταση του ασθενούς ή η εξέταση του ιατρικού του φακέλου, ο κύριος σκοπός μιας τέτοιας παροχής υπηρεσιών δεν είναι η προστασία, συμπεριλαμβανομένης της διατηρήσεως ή της αποκαταστάσεως, της υγείας του προσώπου που αφορά η πραγματογνωμοσύνη. Μια τέτοια παροχή υπηρεσιών, που έχει ως αντικείμενο να δώσει απάντηση στα ερωτήματα που προσδιορίζονται στο πλαίσιο της αιτήσεως για τη διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης, πραγματοποιείται με σκοπό να παρασχεθεί σε τρίτο η δυνατότητα να λάβει μια απόφαση η οποία παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι του ενδιαφερομένου ή έναντι άλλων προσώπων. Καίτοι είναι αληθές ότι η διεξαγωγή ιατρικής πραγματογνωμοσύνης μπορεί επίσης να ζητηθεί από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο και ότι η εν λόγω πραγματογνωμοσύνη μπορεί να συμβάλει εμμέσως στην προστασία της υγείας του ενδιαφερομένου, εντοπίζοντας ένα νέο πρόβλημα ή διορθώνοντας μια προγενέστερη διάγνωση, ο κύριος σκοπός που επιδιώκει κάθε παροχή υπηρεσιών αυτού του είδους εξακολουθεί να είναι η πλήρωση μιας προβλεπόμενης από τον νόμο ή από σύμβαση προϋποθέσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων άλλου οργάνου. Επομένως, μια τέτοια παροχή υπηρεσιών δεν μπορεί να τυγχάνει της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας.

62 Συνεπώς, παροχές υπηρεσιών όπως είναι αυτές που εκτίθενται στα αποσπάσματα υπό στοιχείο δ' έως η' του προδικαστικού ερωτήματος, καίτοι πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος, δεν συνιστούν «παροχές ιατρικής περιθάλψεως» κατά την έννοια του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας. Συγκεκριμένα, οι ως άνω παροχές υπηρεσιών έχουν ως σκοπό την κατάρτιση εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης σχετικά με την κατάσταση της υγείας προσώπου, οι οποίες αφορούν ιδίως τα τραύματα ή τις αναπηρίες από τις οποίες επλήγη το πρόσωπο αυτό, προκειμένου να υποβληθούν αιτήματα διοικητικής φύσεως, όπως είναι οι αιτήσεις για τη χορήγηση συντάξεως πολέμου, ή να ασκηθούν αγωγές αποζημιώσεως, όπως είναι οι αγωγές αποζημιώσεως που ασκούνται σε περίπτωση ιατρικού σφάλματος.

- 63 Όσον αφορά τις παροχές υπηρεσιών που συνίστανται στην έκδοση ιατρικών πιστοποιητικών ικανότητας, π.χ. των πιστοποιητικών ικανότητας για πραγματοποίηση ταξιδιού που μνημονεύονται στο απόσπασμα υπό στοιχείο γ' του προδικαστικού ερωτήματος, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιούνται οι ως άνω παροχές υπηρεσιών, προκειμένου να καθοριστεί ο κύριος σκοπός τους.
- 64 Όταν πρόκειται περί πιστοποιητικών ικανότητας των οποίων η προσκόμιση απαιτείται από τρίτο ως προϋπόθεση για την άσκηση, εκ μέρους του ενδιαφερομένου, μιας συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας ή για την άσκηση ορισμένων δραστηριοτήτων που απαιτούν καλή σωματική κατάσταση, ο κύριος σκοπός της υπηρεσίας που παρέχει ο ιατρός είναι η παροχή σε τρίτο ενός στοιχείου που είναι αναγκαίο για την εκ μέρους του τρίτου λήψη αποφάσεως. Οι εν λόγω παροχές ιατρικών υπηρεσιών δεν αποσκοπούν κυρίως στην προστασία της υγείας των προσώπων τα οποία επιθυμούν να ασκήσουν ορισμένες δραστηριότητες και, επομένως, δεν μπορούν να τύχουν απαλλαγής βάσει του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας.
- 65 Ωστόσο, όταν η έκδοση ενός πιστοποιητικού σωματικής ικανότητας αποσκοπεί στο να καταστεί δυνατό να γίνει επίκληση έναντι τρίτων του ότι η κατάσταση της υγείας ενός προσώπου επιβάλλει περιορισμούς σε ορισμένες δραστηριότητες ή απαιτεί να ασκούνται οι εν λόγω δραστηριότητες υπό ειδικές συνθήκες, μπορεί να θεωρηθεί ότι ο κύριος σκοπός της ως άνω παροχής υπηρεσιών είναι η προστασία της υγείας του ενδιαφερομένου. Κατά συνέπεια, η προβλεπόμενη στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας απαλλαγή μπορεί να εφαρμοστεί σε μια τέτοια παροχή υπηρεσιών.
- 66 Σκέψεις ανάλογες με εκείνες που διατυπώθηκαν στις σκέψεις 63 έως 65 της παρούσας αποφάσεως ισχύουν όσον αφορά τις παροχές υπηρεσιών που εκτίθενται στα αποσπάσματα υπό στοιχεία α' και β' του προδικαστικού ερωτήματος. Όταν ιατρικές εξετάσεις καθώς και λήψη αίματος ή άλλων σωματικών δειγμάτων πραγματοποιούνται με σκοπό να παρασχεθεί σε εργοδότη η δυνατότητα να λάβει αποφάσεις σχετικά με την πρόσληψη εργαζομένου ή σχετικά με τα καθήκοντα που πρέπει να ασκεί ένας εργαζόμενος ή με σκοπό να παρασχεθεί σε μια ασφαλιστική εταιρία η δυνατότητα να προσδιορίσει τα ασφάλιστρα που πρέπει να απαιτηθούν από ασφαλισμένο, οι επίμαχες παροχές υπηρεσιών αποσκοπούν κυρίως στο να παράσχουν στον ως άνω εργοδότη ή στην ως άνω ασφαλιστική εταιρία ένα στοιχείο το οποίο παρεμβάλλεται στη λήψη αποφάσεως εκ μέρους του εν λόγω εργοδότη ή της εν λόγω ασφαλιστικής εταιρίας. Επομένως, οι ως άνω παροχές υπηρεσιών δεν εμπίπτουν στις «παροχές ιατρικής περιθάλψεως» που απαλλάσσονται δυνάμει του άρθρου 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας.

67 Αντιθέτως, οι τακτικοί ιατρικοί έλεγχοι που έχουν καθιερώσει ορισμένοι εργοδότες και ορισμένες ασφαλιστικές εταιρίες δύνανται να πληρούν τις προϋποθέσεις της απαλλαγής που προβλέπεται στο άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας, αρκεί οι εν λόγω έλεγχοι να αποσκοπούν κυρίως στο να καταστεί δυνατή η πρόληψη και η ανίχνευση ασθενειών καθώς και η παρακολούθηση της καταστάσεως της υγείας των εργαζομένων ή των ασφαλισμένων. Το γεγονός ότι τέτοιοι ιατρικοί έλεγχοι πραγματοποιούνται κατόπιν αιτήσεως τρίτου και ότι μπορούν επίσης να εξυπηρετούν τα συμφέροντα των εργοδοτών ή των ασφαλιστικών εταιριών δεν εμποδίζει να θεωρηθεί ότι οι εν λόγω έλεγχοι έχουν ως κύριο σκοπό την προστασία της υγείας.

68 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη απαλλαγή από τον ΦΠΑ εφαρμόζεται επί των παροχών ιατρικών υπηρεσιών οι οποίες συνίστανται:

- στη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων σε ιδιώτες, μετά από σχετικό αίτημα εργοδοτών ή ασφαλιστικών εταιριών,
- στη λήψη αίματος ή άλλων σωματικών δειγμάτων για την ανίχνευση της παρουσίας ιών, λοιμώξεων ή άλλων ασθενειών μετά από σχετικό αίτημα εργοδοτών ή ασφαλιστικών εταιριών, ή
- στην έκδοση ιατρικού πιστοποιητικού ικανότητας, π.χ. ικανότητας για πραγματοποίηση ταξιδιού,

όταν οι ως άνω παροχές υπηρεσιών αποσκοπούν κυρίως στην προστασία της υγείας του ενδιαφερομένου.

69 Η εν λόγω απαλλαγή δεν εφαρμόζεται επί των ακολούθων παροχών υπηρεσιών, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος:

- έκδοση ιατρικών πιστοποιητικών στο πλαίσιο της χορηγήσεως συντάξεως πολέμου,
- διενέργεια ιατρικών εξετάσεων με σκοπό την κατάρτιση ειδικής ιατρικής γνωματεύσεως αφορώσας ζητήματα ευθύνης και τον προσδιορισμό της ζημίας που υπέστησαν ιδιώτες οι οποίοι προτίθενται να ασκήσουν αγωγή αποζημίωσης λόγω σωματικών βλαβών,
- κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων κατόπιν των εξετάσεων που αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, καθώς και κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων στηριζομένων σε ιατρικές σημειώσεις, χωρίς, όμως, να διενεργηθούν ιατρικές εξετάσεις,
- διενέργεια ιατρικών εξετάσεων με σκοπό την κατάρτιση ειδικών ιατρικών γνωματεύσεων σχετικά με περιπτώσεις ιατρικών σφαλμάτων, μετά από σχετικό αίτημα προσώπων τα οποία προτίθενται να προσφύγουν στη δικαιοσύνη,
- κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων κατόπιν των εξετάσεων που αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, καθώς και κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων στηριζομένων σε ιατρικές σημειώσεις, χωρίς, όμως, να διενεργηθούν ιατρικές εξετάσεις.

Επί των δικαστικών εξόδων

70 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 6ης Ιουνίου 2001 το VAT and Duties Tribunal, London, αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 13, Α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — Κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη από την εν λόγω διάταξη απαλλαγή από τον φόρο προστιθεμένης αξίας εφαρμόζεται επί των παροχών ιατρικών υπηρεσιών οι οποίες συνίστανται:

— στη διενέργεια ιατρικών εξετάσεων σε ιδιώτες, μετά από σχετικό αίτημα εργοδοτών ή ασφαλιστικών εταιριών,

- στη λήψη αίματος ή άλλων σωματικών δειγμάτων για την ανίχνευση της παρουσίας ιών, λοιμώξεων ή άλλων ασθενειών μετά από σχετικό αίτημα εργοδοτών ή ασφαλιστικών εταιριών, ή

- στην έκδοση ιατρικού πιστοποιητικού ικανότητας, π.χ. ικανότητας για πραγματοποίηση ταξιδιού,

όταν οι ως άνω παροχές υπηρεσιών αποσκοπούν κυρίως στην προστασία της υγείας του ενδιαφερομένου.

2) Η εν λόγω απαλλαγή δεν εφαρμόζεται επί των ακολούθων παροχών υπηρεσιών, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος:

- έκδοση ιατρικών πιστοποιητικών στο πλαίσιο της χορηγήσεως συντάξεως πολέμου,

- διενέργεια ιατρικών εξετάσεων με σκοπό την κατάρτιση ειδικής ιατρικής γνωματεύσεως αφορώσας ζητήματα ευθύνης και τον προσδιορισμό της ζημίας που υπέστησαν ιδιώτες οι οποίοι προτίθενται να ασκήσουν αγωγή αποζημιώσεως λόγω σωματικών βλαβών,

- κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων κατόπιν των εξετάσεων που αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, καθώς και κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων στηριζομένων σε ιατρικές σημειώσεις, χωρίς, όμως, να διενεργηθούν ιατρικές εξετάσεις,

- διενέργεια ιατρικών εξετάσεων με σκοπό την κατάρτιση ειδικών ιατρικών γνωμοτεύσεων σχετικά με περιπτώσεις ιατρικών σφαλμάτων, μετά από σχετικό αίτημα προσώπων τα οποία προτίθενται να προσφύγουν στη δικαιοσύνη,
- κατάρτιση ιατρικών γνωμοτεύσεων κατόπιν των εξετάσεων που αναφέρονται στην προηγούμενη περίπτωση, καθώς και κατάρτιση ιατρικών γνωμοτεύσεων στηριζομένων σε ιατρικές σημειώσεις, χωρίς, όμως, να διενεργηθούν ιατρικές εξετάσεις.

Rosas

Edward

La Pergola

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Νοεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

B. Σκουρή